

۱۳۸۲۸۱۴

مجموعه آثار

محمد کاظم هزار جریبی

(توحیدیہ، عدلیہ)

مؤلف: محمد کاظم هزار جریبی

(متوفی ۱۴۳۴ق)

از رکنان استاد الكل آقا محمد باقر بهبهانی

تصحیح و حواشی:

علی قنبریان / علی کریمی

صُحُفًا مُّطَهَّرَةً فِيهَا كُتِبَ فِيْمَهٗ

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور : مجموعه آثار محمد کاظم هزارجریبی (نوحیدیه، عدلیه) // مؤلف: محمد کاظم

ہزار جریبی؛ تصحیح و حواشی: علی قنبریان و علی کریمی.

مسخصات نشر : تهران: صبا، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۱۰۲ ص، : نمونه.

شاہک : ۱۴۰۰۰ ریال : ۷-۷۹-۶۴۴۸-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فعلی : فیما

موضوع : مجتهدان و علماء - ایران - سرگذشتنامه

شناسه افزوده : قنبر از علی، ۱۳۶۰-، مصحح

شناسه افزوده : کیمی، ا.، ۱۳۷۳، -، مصحح

شماره کتابشناسی ملی : ۹۸۷۶۵۴۳۲۱۰

نام کتاب..... مجموعه آثار محمد کاظم هزارجریبی

(توحیدِیہ، عدلیہ).

مؤلف محمد کاظم ہزار جریبی

تصحیح و حواشی علم - ریان و علی کریمی.

نوبت چاپ..... اول سال ۱۳۹۴

شمارگان ۱۰۰ صفحه

97-174-14A-1-7 شاہک

قیمت ۴۰۰۰۰ ریال

ناشر..... انتشارات صبا

تهران خیابان ناصر خسرو کوچه حاج نایب پلاک ۱۷

تلفن: ۵۵۹۹۱۱ و ۸۳۳۸۵۳۹۰-۲۱۰

کتابه حقوق اثر حاضر برای مؤلف محفوظ می باشد.

مخسب ای دیده چندین غافل و مست

چو بیداران بر آور در جهان دست

که چندین خفت خواهی در دل خاک

که فرموت گشت گشت دوران افلاک

تطامی، خمس، خمر و شیرین، بخش ۶۰

فهرست مطالب

ولادت	۱۰
دوران حیات	۱۰
وفات	۱۱
ورود به حوزه و مدارس محل تدریس	۱۱
اساتید	۱۲
شاگردان	۱۳
فضای فکری پیرامون	۱۳
در کلام بزرگان	۱۴
کتابشناسی	۱۵
متن فهرست اول	۲۵
اما کتب عربیه	۲۶
اما رساله فارسیه:	۲۸
متن فهرست دوم	۳۱
فهرست تألیفات ملا محمد کاظم هزار جریبی (۲)	۳۱
عدد کتابهای فارسیه:	۳۱
و اما رسائل:	۳۱
تصاویر نسخه ها	۳۴
تصحیح حاضر	۳۹
منابع مقدمه حجت الاسلام علی قنبریان	۴۵

رساله ی توحیدیه ۴۹

باب ثواب اهل توحید و معرفت ۴۹

باب اثبات الصانع ۵۰

باب در توحید الهی است ۵۳

باب در بیان صفات ثبوتیه است ۵۴

صفات سلبيه ۶۰

رساله ی ۴۰۴ ۶۹

مسار ۴۰۴: جبر، اختیار، مساله ی قضا و قدر، مساله ی خیر و شر، مساله ی هدایت و

اضلال و توفیق و خذلان ۶۹

فصل اول در جبر و اختیار و استطاعت است ۷۰

فصل دوم در بیان قضا و قدر، شک و اراده و سایر اسباب فعل است ۷۸

فصل سیم: در سعادت و شقاوت و خیر و شر، خالق و مقدر ایشان است ۸۷

فصل چهارم در هدایت و اضلال و توفیق و خذلان است ۹۳

منابع متن ۱۰۱

مقدمه ای از حجت الاسلام و المسلمین علی قنبریان

شیخ محمد کاظم بن محمد شفیع الحائری الهزار جریبی الاسترآبادی یکی از پرکارترین نویسندگان در باب امامت در بین اقران خویش بوده است که در پی آنیم که به بررسی هر چند مختصر زندگی ایشان بپردازیم.

حقیر در سال ۱۳۹۳ شمسی که برای تبلیغ در نیروی انتظامی به منطقه سراب نیلوفر در کرمانشاه رفته بودم هنگام مراجعت به تهران با دوست و استاد معزز خود جناب آقای جلیل الماسی که اهل کرمانشاه بوده و آنجا را می شناسد، بر مزار برخی از علماء از جمله مرحوم آیت الله عبدالجلیل زنگنه کرکوکی رفتیم.

بر روی سنگ قبر ایشان کاشه شده بود: «...جَدِّ اعْلَی خاندان جلیلی در کرمانشاه بوده و در علوم شرعیّه ارشاد گردان، مرحوم وحید بهبهانی و در علوم عقلیّه از تلامذه آقا باقر هزارجریبی می باشد و در سال ۱۳۱۹ هجری وفات یافته است»

با توجه به اینکه شیخ محمد کاظم بن محمد شفیع الحائری الهزار جریبی الاسترآبادی در سال ۱۲۳۴ق از دنیا رفته است، بعید است که آیت الله عبدالجلیل زنگنه کرکوکی باشد که ۱۵ سال زودتر از دنیا رفته است.

یکی از علماء با نام محمد کاظم بن محمد نصیر هزار جریبی است که صاحب کتاب حاشیه بر حاشیه معالم و همچنین کتاب کشکول است، که در این مورد بحث نباید اشتباه گرفته شود.

شیخ عباس قمی در مورد ایشان گوید:

«محمد کاظم بن محمد شفیع الهزارجریبی^۱ العالم الفاضل
من تلامذه محقق البهبهانی و من علماء عصر العلامة

۱. در ایران چندین مکان هزارجریب خوانده شده است:

الف) یکی از دهستانهای شهرستان ساری.

ب) دهستان گرجی بخش داران، شهرستان فردیس.

پ) دهستان همت آباد بخش دورود شهرستان بروجرد در ۳۵ کیلومتری شمال خاور دورود. (محمد معین،

فرهنگ فارسی، ج ۶، ص ۲۲۷۵-۲۲۷۶ و علی اکبر دهخدا، لغت نامه، ج ۴۰، ص ۲۰۲) و دهی است از

شهرستان ملایر (علی اکبر دهخدا، لغت نامه، ج ۴۰، ص ۲۰۲).

الطباطبائی بحر العلوم، له کتاب فصل الخطاب فی الاحتجاج
 یشبه احتجاج الطبرسی. عندی منه نسخه. و یشهر من دار
 السلام للشیخ النوری الطبری إنه صاحب الرسائل و
 المصتفات الكثيرة وینقل عن بعضها. فمن ذلك ما ینقل عن
 کتابه تحفة المجاورین قال: سمعت من جناب الآقا محمد
 باقر البهبهانی قال: رأیت فی الطیف أبا عبد الله الحسین علیه
 السلام فقلت له:

یا سیدی و مولای، هل یسأل من أحد یدفن فی جوارکم؟ فقال
 علیه السلام: «أی ملک له جرأة لأن یسأل عنه».^۲

آیت الله علی دوانی در مفاخر اسلام، در مورد ایشان چنین آورده:

«در فوند البریه به عربی نقل می کند که وی عالمی فاضل و از شاگردان محقق
 بهبهانی و از علمای علامه بحر العلوم بوده است کتابی در احتجاج به نام فصل
 الخطاب دارد که سبیه احتجاج طبرسی است از دارالسلام علامه نوری استفاده می شود
 که وی دارای تالیفات و تصانیف بسیاری است و قسمتی از آن را نام می برد من جمله
 از کتاب تحفة المجاورین او نقل می کند که نوشته است از جناب آقا محمد باقر
 بهبهانی شنیده ام که فرمود در عالم رؤیا از حضرت امام حسین علیه السلام پرسیدم ای
 آقای من آیا از آنها که در جوار شما مدفونند قبر سوال می شود؟ حضرت
 فرمود: کدام فرشته جرأت دارد که از مدفون در جوار من سوال کند!

ما همین مطلب را بعینه قبلا از کتاب ریاض الجنة زنوزی که از نیز از افاضل شاگردان آقا
 و خود از آقا شنیده است نقل کردیم که می رساند آقا این جواب را نظر آن را مکرر بازگو
 می کرده و به آن اهمیت می داده یا در مجلسی که نقل فرموده زنوزی و محمد کاظم
 هزارجریبی هر دو حضور داشته اند.

کتاب معارف الانمه او را استاد فقید علامه طهرانی بدین گونه می شناساند:

معارف الانمه از ملا محمد کاظم بن محمد شفیع استرآبادی هزارجریبی حائری شاگرد
 وحید بهبهانی و مدفون در صندوق نصب شده در رواق شریف حسینی است او این

کتاب را در مجموعه ای از رسائش که همگی به قلم اوست و در کتابخانه شیخ عبدالحسین طهرانی بوده از تالیفات خود دانسته است.

مؤلف ساکن محله ی النقیب کربلا بوده است او در سال ۱۲۲۳ از تالیف یکی از مجلدات کتاب بزرگش موسوم به معارف الانوار فراغت یافته و خود قبل از ۱۲۳۸ وفات کرده است چنان که کاتب جلد هفتم آن کتاب در احوال امام زمان عج تصریح به این مطلب نموده و گفته است: رحمة الله علیه، معارف الانمه او مجلدی بزرگ بوده و امروز در نجف نزد شیخ محمد تقی پسر شیخ محمد علی خراسانی است.^۳

و در صفحه بعد همان کتاب را معارف الانوار او دانسته و دو صفحه بعد می نویسد: معارف الانوار فاضلی است از ملا محمد کاظم بن محمد شفیع استرآبادی هزارجریبی شاگرد وحید بهبهانی و صاحب ریاض و مدفون در صندوق آنهاست او یکی از تصانیف اش را در حدود ۱۲۲۰ نوشته است. این هشت مجلد است جلد دوم آن در فضائل امیر المومنین علیه السلام و آن هم سه جلد است. است من جلد سوم آن را ندیده ام.

او در کتاب دیگرش جواهر الاخبار در هجرات امام زمان عج را در سال ۱۲۲۳ نوشته و نسخه آن در مشهد نزد حاج شیخ عباس قمی است این جلد جلد هفتم کتابش معارف است نسخه ای از آن هم در کربلا نزد شیخ محمد عطار است و آن را در سال ۱۲۳۸ بعد از وفات مؤلف نوشته است.^۴

استاد فقید علامه تهرانی می نویسد: تحفة المجاورین از ملا محمد کاظم بن محمد شفیع هزارجریبی حائری شاگرد وحید بهبهانی است در آن کتاب از استاد وحید و میرزا مهدی شهرستانی و میر سید علی صاحب ریاض روایت می کند استاد و کتاب دارالسلام از این کتاب نقل کرده.^۵

در ذیل زندگی نامه هزارجریبی که توسط آقای علیرضا بن محمد باقر لیاقتی هزارجریبی (که ظاهراً از نوادگان دختری آیت الله هزارجریب می باشد) آورده می شود:

۳. محمّد محسن آقا بزرگ تهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲۱، ص ۱۸۹.

۴. همان، ص ۱۹۱.

۵. علی دوانی، مفاخر اسلام، ج ۹، ص ۳۴۵-۳۴۶.

ولادت

در کتاب های تراجم نویسی در مورد سال ولادت ایشان کلامی ذکر نشده است اما به نظر می رسد که با توجه به شاگردی ایشان در برابر حکیم بیدآبادی متوفای ۱۱۹۷ قمری و شیخ محمد ملانکه برغانی متوفای ۱۲۰۰ قمری و دیگران می توان گفت که در نیمه دوم قرن دوازدهم در هزارجریب یا استرآباد دیده به جهان گشود.

خاندان پدر بزرگوار ایشان مولی محمدشفیع مجتهد استرآبادی می باشد که از مراجع و علمای به نام منطقه در زمان فتحعلی شاه قاجار به شمار می رفته است. برادر کوچکتر ایشان مولی محمد مهدی استرآبادی نیز از علمای بزرگی است که در اواخر عمرش به دعوت برخی از نوک هند به لکهنو رفت و مرجعیت امور را بر عهده داشته است. در بین بازماندگان مولی محمد کاظم هم علمایی هستند که در منطقه شناخته شده هستند از جمله فرزندان آخوند مولی محمد قاضی و بعدها مرحوم شیخ محمدرضا شریعتی که اجازه اجتهادی از آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی دریافت نموده بودند و اکنون آیت الله شیخ محمد باقر لنگرودی که از برخی از مراجع قم و نجف اجازات اجتهاد و روایت و امور حسبه دارند و دیگر بزرگان از این خاندان.

دوران حیات

ایشان در طول حیات خویش علاوه بر زادگاهش سی هزارجریب و استرآباد برای مدتی در قزوین به تحصیل پرداخت و پس از آن به اصفهان کوچید. نهایت به عتبات عالیات مشرف شد و تا آخر عمر در همان جا اقامت داشت. محل سکونت ایشان کربلا و محله نقیب یعنی جنوب باب القبله حرم سید الشهداء (علیه السلام) بوده است که در سال ۱۳۶۸ قمری به واسطه احداث خیابانی در اطراف حرم امام حسین (علیه السلام) منزل ایشان تخریب شده هست.

۶. حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد جعفر لیاقتی فرزند ملاذبیح الله در مهر ماه ۱۳۰۱ ه. ش در روستای سرکلانته خرابشهر (تمیشه) چشم به جهان گشودند. ایشان از نوادگان دختری آخوند ملا محمد کاظم هزارجریبی و مدفون در شهر مقدس نجف اشرف می باشند. (<http://faghihsabzevari.blogfa.com>)

وفات

در مورد چگونگی وفات و سال آن اختلاف بسیاری در کتب مختلف دیده می شود تا آن جا که احتمال این که بتوان نظر قطعی در این باب داد منتفی است. اما سال وفات ایشان ظاهراً با توجه به قرائن موجوده قبل از سال ۱۲۳۸ قمری بوده است اما این که چه سالی بوده است اصلاً روشن نیست ولی با توجه به این که برخی از کتبش را سال ۱۲۳۲ قمری به پایان برده است می توان گفت در بین سالهای ۱۲۳۲ تا ۱۲۳۸ قمری از دنیا رفته است در مورد نحوه وفات ایشان نیز اختلاف نظرهایی وجود دارد. عمده تراجم نویسان در این باب فقط به سال وفات ایشان اشاره کردند و توضیح خاصی ارائه نداده اند اما در این میان دو نظریه وجود دارد:

الف) سید محمدحسن کنیددا در نامه در کتاب مدینه الحسین (علیه السلام) مدعی شده است که سال ۱۲۳۶ قمری اثر بیماری فراگیری در کربلا که ۱۵ هزار نفر را به کام مرگ کشاند بزرگانی از دنیا رفتند از جمله محمدکاظم هزارجریبی.

ب) آیت الله شیخ جعفر سبحانی حفظه الله در کتابش از کتبشان در ضمن نام بردن شاگردان وحید بهبهانی از ایشان نام می برند و می نویسند که محمدکاظم هزارجریبی که در سال ۱۲۳۴ قمری در واقعه هجوم وهابی ها به شهادت رسید. با توجه به چنین اختلاف زیادی در سال و نحوه وفات ایشان اظهار نظر قطعی در این باب ممکن نیست.

تنها نکته دقیقی که می توان از این کتب استفاده کرد این است که ایشان بنا بر شهادت افراد مطلعی در رواق شرقی حرم حسینی (علیه السلام) در صندوقی که دو استادش مرحوم وحید بهبهانی و سید علی طباطبایی صاحب ریاض دفن شده اند به خاک سپرده شده است.

ورود به حوزه و مدارس محل تدریس

ملا محمد کاظم در ابتدای امر در همان هزارجریب و استرآباد در محضر پدر بزرگوار و دیگر علمای منطقه به فراگیری علوم دینی روی آورد. پس از آن به حوزه علمیه قزوین که

در آن زمان از مراکز علمی مهم در ایران شناخته می شد هجرت نمود و در درس فقه و اصول شیخ محمد ملانکه برغانی شرکت نمود. بعد از مدتی به اصفهان رفت و در حلقه شاگردان حکیم ملا محمد بیدآبادی درآمد و حکمت و معقول را فرا گرفت.

در نهایت دست به هجرتی بزرگ زد و به حوزه درس استاد الكل وحید بهبهانی در کربلا ملحق شد و در بین شاگردان ایشان قرار گرفت و از حکایت هایی که در برخی از کتاب هایش از این استاد شهیر نقل می کند می توان به این مطلب پی برد که با ایشان رابطه نزدیکی داشته است و حتی بعدها در کنار ایشان و دیگر استادش صاحب ریاض به خاک سپرده شد.

بنابراین تدرکات اعیان الشیعه پس از وفات صاحب ریاض در سال ۱۲۳۱ قمری مجلس درس تشکیل داد و حتی مرجعیتی یافت اما مدت زیاد طول نکشید و ایشان پس از مدت کوتاهی از دنیا رفت.

اساتید

۱. ملا محمدشفیع مجتهد اشترآبادی متوفای بعد از ۱۲۴۰ قمری. ایشان خود از شاگردان وحید بهبهانی بودند و در سال ۱۲۴۰ قمری هزارجریب مرجعیت داشته اند. ظاهراً تحصیلات مقدماتی ملا محمد کاظم در محضر پدر بزرگوارش بوده است.

۲. شیخ محمد ملانکه قزوینی برغانی متوفای ۱۲۰۰ قمری. ایشان از علمایی بوده است که در برابر تفکر اخباری گری مقاومت نشان داده و به مبارزه جدی با ایشان پرداخته است و در قزوین صاحب مقام افتاء و کرسی اول تدریس بوده است.

۳. حکیم ملا محمد بیدآبادی گیلانی^۷ متوفای ۱۱۹۷ قمری. ایشان در حکمت و فلسفه و عرفان جایگاه رفیعی دارد و در زهد و تقوی و بی توجهی به دنیا و

۷. اخیراً مجموعه نامه های عرفانی ایشان در کتابی مستقل توسط حجت الاسلام والمسلمین علی صدرایی خویی تصحیح و به چاپ رسیده است. (قنبریان)

ملوک بی نظیر بوده است. میرزای قمی در باب سیر و سلوک با ایشان مکاتباتی داشته است و همین تا حدودی گویای مکانت علمی و عملی ایشان است.

۴. استاد الكل آقا محمد باقر بن محمد اکمل بهبهانی متوفای ۱۲۰۵ یا ۱۲۰۶ قمری. مشهورترین استاد ملا محمد کاظم هزارجریبی است که بسیار از ایشان به عظمت یاد می کند و در کتاب های مختلف برخی از حکایات منسوب به ایشان را نقل نموده است.

۵. سید محمد مهدی موسوی شهرستانی متوفای ۱۲۱۶ قمری که موسس خاندان شهرستانی در ایران و عراق می باشد. ایشان از شاگردان نامدار وحید بهبهانی بوده و عده بسیاری از علماء مانند سید دلدار علی نقوی هندی، سید محمد مهدی ناضی آریزی، شیخ اسدالله صاحب مقابس، سید عبدالله شبر، سید عبدالرسول رنوز و دیگران در زمره شاگردان ایشان بوده اند.

۶. سید علی طباطبائی صاحب ریاض المسائل متوفای ۱۲۳۱ قمری. شاگرد و داماد وحید بهبهانی و پدر سید محمد مجاهد صاحب مفاتیح الاصول. بعد از وحید بهبهانی و سید بحر العلوم در کربلا مرتبت یافت. کتاب ریاض المسائل در فقه از جوامع مورد مراجعه اساطین علمی به شمار می رود.

شاگردان

۱. ملا محمد مهدی استرآبادی متوفای ۱۲۵۹ قمری در لکهنو. ایشان در کربلا از محضر صاحب ریاض و برادرش بهره برد.
۲. شیخ ابوتراب بن محمد سلیم ساروی مازندرانی که تقریراتی از درس اصول استادش مولی محمد کاظم داشته است.

فضای فکری پیرامون

در دوره ای که ملا محمدکاظم می زیسته است سه جریان فکری و مذهبی در عراق و ایران و عربستان پدید آمد که به صورت اختصار در مورد هر کدام توضیحاتی داده می شود:

۱. تفکر اخباری گری که توسط ملا محمدامین استرآبادی در ایران و کربلا رشد کرده بود با تلاش مرحوم وحید بهبهانی در این دوره تقریباً به انزوا کشیده شده بود ولی باز هم تلاشهایی در این دوره توسط عده ای برای احیاء و زنده نگه داشتن آن صورت گرفت که با کشته شدن میرزا محمد اخباری در سال ۱۲۳۲ قمری بی نتیجه ماند.

۲. در عربستان خصوصاً در نجد وهابیت به رهبری محمد بن عبدالوهاب و با حمایت آل سعود رشد کرده و به قتل و غارت مسلمین به خصوص شیعیان پرداخت. تند و به همین جهت در سالهای متعددی به عراق و به ویژه کربلا یورش آوردند و بسیاری را به خاک و خون کشیدند.

۳. در بین شاگردان وحید بهبهانی (ره) به شخصیتی بر می خوریم به نام شیخ احمد احسائی متوفی ۱۲۴۱ قمری. احسائی دارای افکاری بوده است که بعدها به ایجاد فرقه ای به نام شیعه منجر شد و توسط شاگردانش گسترش یافت و کم کم فساد این تفکر برای بدای شیعه محرز گردید. بهائیت که اکنون در برخی از مناطق ایران و دیگر کشورها به خصوص فلسطین به فعالیت می پردازند از انشعابات تفکر شیخی می باشد.

بسیاری از آثار ملا محمدکاظم هزارجریبی در باب شناخت از طاهرین (علیهم السلام) و بررسی فضائل و مقامات ایشان با توجه به آیات و روایات می باشد که به نظر می رسد ناظر به حوادث دورانش بوده و نوعی مبارزه با گسترش این تفکرات در بین شیعیان بوده است. بررسی دقیق تر این کتب و موضوعات آنها تصویر روشن تری از دغدغه فکری ملا محمدکاظم هزارجریبی در آن روزگار به ما می دهد.

۱. میرزا حسین محدث نوری (ره) صاحب مستدرک الوسائل: العالم الفاضل الجلیل المولی محمد کاظم الهزار جریبی رحمۃ اللہ علیہ. ایشان در برخی از کتبش مطالبی را از ملا محمد کاظم هزار جریبی نقل می کنند.
۲. شیخ محمد محسن آقابزرگ تهرانی (ره): العالم الجلیل صاحب التصانیف الکثیره.
۳. سید حسن امین: من أنمه التقليد و الفتوى متبحرا مؤلفا مکثرا... بعد وفاة استاذہ البهبهانی جلس للتدريس و الفتوى و انتهت إليه المرجعیه.
۴. آیت الله شیخ جعفر سبحانی: محمد کاظم بن محمد شفیع الهزار جریبی، الحائري، أحد أجلّاء الإمامیه.

کتابشناسی

ایشان دارای تالیفات زیادی در عرصه مختلف مثل فقه و اصول و تفسیر و حدیث و کلام و تاریخ و هیئت و دیگر معارف دینی می باشند که قریب ۷۰ تالیف برای ایشان در کتب مختلف ذکر کرده اند که در این جا به عده ای از آن‌ها در باب امامت می باشند اشاره می کنیم:

۱. الاقناعیه در اصول عقاید، هفت فصل بسیار کوتاه است. در اثبات اصول دین پنجگانه، به روشی مختصر برای همگان و بر وجه اجمال. درست فصل‌ها چنین است:
- فصل اول: در اثبات صانع عالم.
- فصل دوم: در توحید الهی.
- فصل سوم: در صفات الهی.
- فصل چهارم: در عدل الهی.
- فصل پنجم: در نبوت عامه و خاصه.
- فصل ششم: در امامت.
- فصل هفتم: در معاد.

۲. اثبات الخلافه، فارسی در چند باب که در مورد زندگی امیرالمومنین (علیه السلام) و معجزات و کرامات و شهادت ایشان که در این کتاب سعی شده است خلافت بلا فصل ایشان را اثبات بنمایند.

۳. البراهین الجلیه فی تفضیل آل محمد (علیهم السلام) علی جمیع البریه، با هفت برهان اثبات می کند که انمه طاهرین (علیهم السلام) از همه مخلوقات افضل اند. این برهانها از آیات کریمه و احادیث شریفه استفاده شده است.

۴. البرهانیه الجلیه فی اثبات حقیقه الاثنی عشریه یا البرهانیه الکبری، که این کتاب مبسوط را در دوازده فصل به اثبات امامت انمه (علیهم السلام) نگاشته است. فهرست عناوین کتاب چنین است:

فصل اول: در وجوب تحصیل مذهب حق.

فصل دوم: در ذکر مذاهب مختلفه.

فصل سوم: در آنکه مذهب حق مذهب امامیه است.

فصل چهارم: در دلائل عالیّه در حقیقت مذهب شیعه.

فصل پنجم: در براهین قرآنی برای مطلب.

فصل ششم: در براهین اخباریه.

فصل هفتم: در اوصاف حضرت امیر (علیه السلام).

فصل هشتم: در بدعتهای مخالفین.

فصل نهم: در قلیلی از فضائل حضرت امیر (علیه السلام).

فصل دهم: در امامت باقی انمه (علیهم السلام).

فصل یازدهم: در بطلان خلافت خلفای جور.

فصل دوازدهم: در بطلان ادله خلافت دیگران. تالیف این کتاب را در ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۲۵ به اتمام رساند.

۵. تحفه المجاور یا تحفه المجاورین فارسی که در باب فضل زیارت معصومین (علیهم السلام) به ویژه زیارت امام حسین (علیه السلام) می باشد و سوم ماه رمضان سال ۱۲۲۲ تالیف شده و فهرست مطالب چنین است:

فصل اول: در فضل زیارت امام حسین (علیه السلام).

فصل دوم: در ثواب مجاورت آنحضرت.

فصل سوم: در فضیلت کربلا و حایر.

فصل چهارم: در ثواب زیارت آنحضرت و اوقات مخصوصه آن.

فصل پنجم: در فضیلت زیارت سایر امامان.

خاتمه: در ثواب قبور مؤمنین.

۶. تذکره الفتن: در دو جلد و چند باب و در امامت میباشد. برای شناخت موضوع

کتاب به گوشه ای از مقدمه ایشان اشاره می شود: الحمد لله الذي خلقني فیهديني والذى هو یطمعني ویسقین^۸... اما بعد باید دانست که بهترین اعمال بعد از معرفت خدا و رسول و حجت های او دوست داشتن دوستان خدا و دشمن داشتن دشمنان خدا است... لهذا فقیر بعضی از آیات و اخباری که مشتمل بر شقاوت و ملامت آن پیشوایان کفر و غوایت بود در این رساله ایراد نمودم و قلیلی از قبایع انزال و سنایع اعمال آن کافران بد آمال با شمه از پستی حسب و دنانت نسب ایشان را در اینجا ذکر کردم... فی الجمله بر وفق مراد باتمام رسید مسمی بتذکره الفتن گردید و آنرا در چند باب است.

۷. ترجمه الاعتقادات نوشته علامه مجلسی (ره).

۸. تفضیل الانمه (علیهم السلام) علی غیر جده من الانبیاء یا رساله تفضیل الانمه علی الانبیاء، همان طور که از نام این کتاب سهواً است در باب برتری امامان معصومین (علیهم السلام) بر همه انبیاء به غیر از رسول (ص) (م صلی الله علیه و آله) می باشد.

۹. جواهر الاخبار و معتقد الاخیار، کتابی است فارسی که متشکل از مقدمه و ۴ باب و خاتمه در موضوع امامت که به ذکر اوصاف امام و شرایط امامت و برخی از معجزات ائمه (علیهم السلام) می باشد.

۱۰. الدرر الصافیة یا دره صافیة و حکمت شافیة، این کتاب ترجمه برخی از کلمات قصار امیرالمومنین (علیه السلام) میباشد.

۸. «الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ». (شعراء: ۷۸-۷۹)